

Hołubiec, Jerzy

Wystawa lamp naftowych w Łańcucie

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/1, 222-225

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ceutów i 9 referatów o tematyce farmaceutycznej), toteż jeden z nich, dr Witold W. Głowacki, postawił wniosek połączenia historyków farmacji i historyków medycyny w jednym towarzystwie naukowym² i wyodrębniania tematyki farmaceutycznej na następnych zjazdach w oddzielnej sekcji. Wniosek przyjęto przez akłamację.

Zjazd odbył się w bardzo miłej, roboczej atmosferze. Wśród jego uczestników znaleźli się nowi adepci historii medycyny. Zjazd był okazją do wymiany myśli, nawiązania nowych kontaktów, poznania stanu liczbowego i zainteresowań naukowych historyków medycyny.

Teresa Ostrowska

DZIEJE ORIENTALISTYKI W POLSCE LUDOWEJ

Dnia 25 września 1969 r. odbył się w Gdańsku, zorganizowany przez Oddział Gdański Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego, odczyt warszawskiego semiologa, dra hab. Witolda Tylocha. Prelegent przedstawił rozwój orientalistyki polskiej w latach 1945—1968 — odbudowę po wojnie, organizowanie studiów na uniwersytetach: Jagiellońskim, Wrocławskim i Warszawskim, prace badawcze, wydawnictwa.

Z. Br.

WYSTAWA LAMP NAFTOWYCH W ŁAŃCUCIE

Z okazji dorocznych Dni Muzyki Kameralnej zorganizowana została w maju 1969 r. w salach muzealnych Zamku w Łańcucie pierwsza w Polsce Wystawa lamp naftowych, na której zgromadzono 50 lamp ze zbiorów muzeów w Krośnie, w Łańcucie, w Rzeszowie i w Sanojku oraz z kolekcji prywatnej dra inż. J. Hołubca z Warszawy.

Wydano specjalny katalog *Wystawa lamp naftowych* (z tekstem S. Czarnowskiego) zawierający, oprócz krótkiego historycznego opisu wynalazku i rozwoju lampy naftowej, również ilustracje i opisy wystawionych lamp. Już sam fakt wydania tego katalogu świadczy o starannym przygotowaniu wystawy, zorganizowanej głównie dzięki staraniom kustosa Muzeum w Łańcucie mgra J. Żurawskiego oraz mgr A. Rolskiej.

Na wystawie zgromadzono podstawowe rodzaje lamp naftowych: począwszy od rekonstrukcji pierwszej lampy Ignacego Łukasiewicza, poprzez przykład lampy technicznej (górnicy), najbardziej rozpowszechnione lampy stojące wraz z ich odmianami — małymi lampkami nocnymi i lampką-stolikiem — aż do kombinacji lampy naftowej z żyrandolem świecowym. Pokazano również lampy naftowe będące adaptacją świeczników.

Wystawiono przede wszystkim lampy ładne, efektowne, kierując się prawdopodobnie pięknem tła (sale Zamku), na którym je eksponowano. Zwrócono przy tym uwagę, aby styl lamp oddawał styl epoki, w której lampy naftowe były w powszechnym użyciu, tj. eklektyzm i secesję.

Najliczniej reprezentowane były na wystawie lampy stojące przenośne (47 sztuk), głównie znanej wiedeńskiej wytwórni lamp naftowych R. Dittmara, która zaopatrywała m. in. teren Rzeszowszczyzny. Obok bardzo oryginalnej i efek-

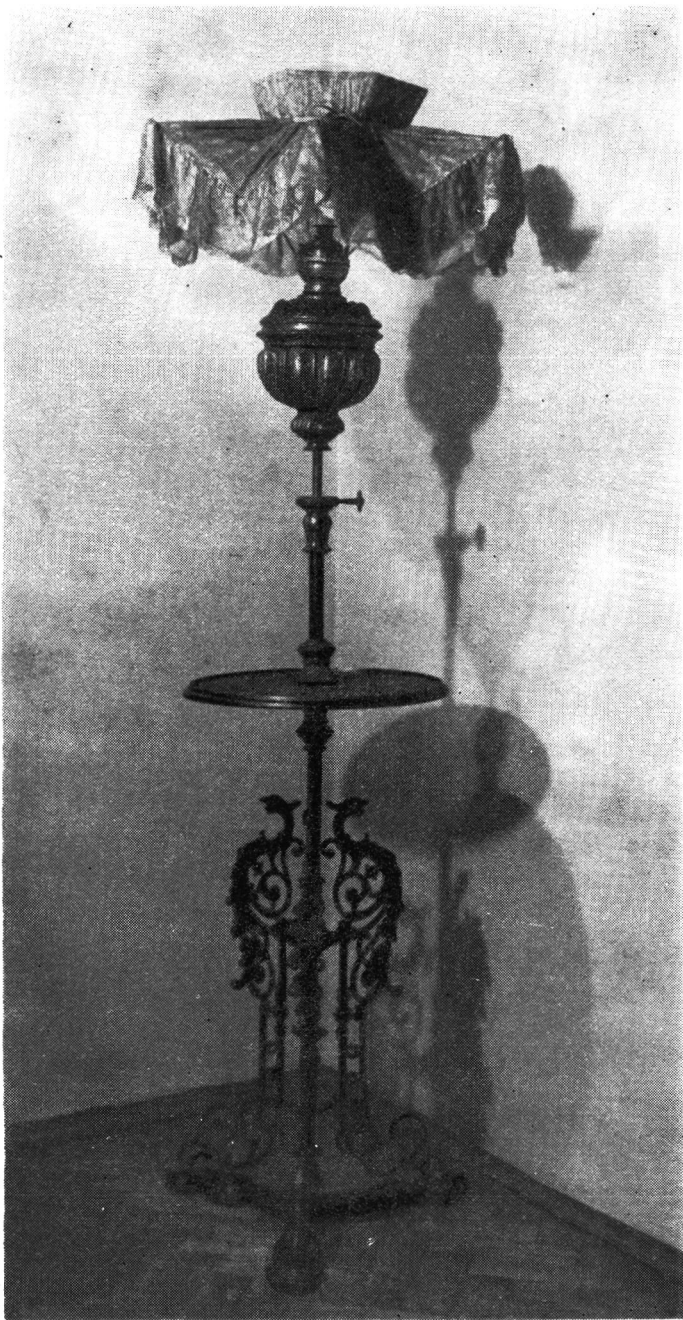
² Polskie Towarzystwo Historyków Medycyny, grupujące przeważnie lekarzy, liczy ok. 380 członków i ma 8 oddziałów; historycy farmacji są zrzeszeni w Sekcji Historii Farmacji Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, jest ich w 5 oddziałach ok. 50.

Ryc. 1. Jedna ze stojących lamp naftowych (nr katalogu 40)

townej lampy mosiężnej z kloszem mosiężnym, charakterystycznym dla stylu *empire*, nakrywającym właściwy klosz szklany, zwracały uwagę lampy o pięknie dekorowanych podstawach porcelanowych i majolikowych (ryc. 1). Pokazano też często używane lampy z kolumnami w podstawie oraz jeszcze bardziej rozpowszechnione lampy o podstawach szklanych i cynkowych.

W niektórych lampach raziło nieodpowiednie dobranie klosza do podstawy (np. lampy oznaczone w katalogu nrami 14, 22, 33, 34, 39), użycie współczesnych kloszy — niekiedy nawet nie od lamp naftowych — do starych podstaw (np. lampy oznaczone nrami 23, 27, 35, 43) oraz niewłaściwych szkiełek (np. lampy ozna-

Ryc. 2. Lampa-stolik z abażurem (nr katalogu 48)

czone mrami 43, 45, 46). Wydaje się, że w takich wypadkach właściwsze byłoby ekspozycje lamp niekompletnych niż skompletowanych niewłaściwie.

Z rzadszych lamp wymieniać należy naftową lampkę górniczą oraz lampę-stolik niezwykle efektownym i charakterystycznym dla lat osiemdziesiątych XIX w.

abażurem (ryc. 2). Bardzo okazałe prezentowała się jedyna na wystawie lampa wisząca: bogato zdobiony żyrandol naftowy z trzema potrójnymi ramionami na świece.

O tym, że inicjatywa zorganizowania Wystawy lamp naftowych była celowa i udana, dowodzi liczna frekwencja.

Jerzy Hołubiec

KRONIKA ZAGRANICZNA

TRZY MIĘDZYNARODOWE KONFERENCJE HISTORYKÓW GEOGRAFII I KARTOGRAFII

W Brukseli w dniach 17—20 września 1969 r., w jednym czasie i jednym miejscu — w gmachu Biblioteki Królewskiej — odbyły się dwie imprezy międzynarodowe: III Międzynarodowe Sympozjum Stowarzyszenia Coronellogo Przyjaciół Globusów oraz III Międzynarodowa Konferencja Historii Kartografii. Obie imprezy miały też jedno kierownictwo organizacyjne; obrady Sympozjum i obrady Konferencji toczyły się jednak w zasadzie oddzielnie, tworząc jak gdyby dwie robocze sekcje tego dużego międzynarodowego zjazdu historyków kartografii i znawców zabytkowych przyrządów naukowych.

Sympozjum Stowarzyszenia Coronellogo obejmowało zarówno problematykę globusów dawnych, jak i współczesne zagadnienia dotyczące naukowego i dydaktycznego ich zastosowania, ich konserwacji itp. Referaty tej sekcji zostaną wydane przez Stowarzyszenie Coronellogo w jego wydawnictwie seryjnym *Globusfreund*.

Konferencja historyków kartografii związała swe prace z dwusetną rocznicą urodzin P. Wandermaelena, wybitnego kartografa belgijskiego, którego zasługi podniósł J. Wąsowicz na Kongresie Geograficznym w Paryżu w 1931 r. Jednakże dopiero na ostatniej konferencji dorobek Wandermaelena w zakresie kartografii przedstawiony został w sposób bardziej wyczerpujący, i to zarówno w referatach, jak i w wydanej przez Bibliotekę Królewską publikacji jubileuszowej. Unaocniła ten dorobek również wystawa jubileuszowa. W jej ramach wystawione zostały ponadto nowe wydawnictwa z historii kartografii, np. ostatnie tomy „Acta Cartographica”, „Imago Mundi”, reedycja dzieł Lelewela, *Atlasu Blaeu'a* itp.

W obydwu imprezach wzięło udział ok. 60 osób, w tym tak znani historycy, jak: C. Koeman, R. Scelton, M. Destombes, A. De Smet. Na zebraniu plenarnym postanowiono, że miejscem obrad następnego, IV Sympozjum Stowarzyszenia Coronellogo będą Włochy (Wenecja—Rzym), zarówno ze względu na to, że Coronelli był Wenecjaninem, jak i na potrzebę powiązania tego sympozjum z uroczystościami kopternikańskimi obchodzonymi we Włoszech.

Niezadługo potem, w dniach 22—23 września 1969 r. w Paryżu, odbyła swe pierwsze posiedzenie Międzynarodowa Komisja Historii Geografii, powołana w 1968 r. na Międzynarodowym Kongresie Geograficznym. Spośród rzeczywistych członków Komisji obecni byli: P. Pinchemel (przewodniczący), T. W. Freemann, G. Kish, oraz członkowie korespondenci: F. de Dainville, G. Hard i J. Babicz. Brak było natomiast inicjatora tej Komisji, prof. B. Olszewicza, którego obecność zaważyłaby niewątpliwie dodatnio na debacie nad jej rozwojem organizacyjnym i kierunkiem badań.

Obrady Komisji skoncentrowały się przede wszystkim na: 1) ustaleniu przedmiotu i zakresu działania Komisji, przy czym za zasadnicze zadanie uznano badanie dziejów myśli geograficznej; 2) ustaleniu zadań Komisji w związku z Międzynarodowym Kongresem Geograficznym w Montrealu w 1971 r.: będzie to opraco-